

K SPOMENICI NAŠIH ŽUPANOV IN OBČINSKIH SVETOVALCEV

Ali bo Segniju uspelo pomiriti naše kraje?

Složni nastop Slovencev - Pij XII in tukajšnja Krščanska demokracija

Pretekli teden je 71 slovenskih občinskih svetovalcev in županov Tržaškega ozemlja naslovilo na ministrskega predsednika Antonia Segnija spomenico, v kateri ga opozarja, da se v naših krajih eno leto po podpisu še vedno ne izvajajo bistvena določila londonskega sporazuma.

Spomenica je važna, ker so jo podpisali zakonito izvoljeni zastopniki našega naroda, pripadniki vseh obstoječih strank. Politične organizacije, ki jih ločijo globoka in nepremostljiva ideološka nasprotja, ki se že leta bore druga proti drugi ter se večkrat brezobzirno medsebojno napadajo, so se zedinile, da složno zahtevajo od vlade spoštovanje in uresničenje v Londonu sklenjenih dogovorov.

Gre za zelo pomemben dogodek v političnem življenju tržaških Slovencev: prvič po koncu druge svetovne vojne so se zares vse stranke in struje — od kominformistov do krščanskih socialcev — sporazumele za skupen nastop v temeljnih vprašanjih našega narodnega obstoja in razvoja.

Odgovorni voditelji so s tem izpolnili le globoko občuteno željo in burno zahtevo slovenskih množic, katerim je zdrava pamet že zdavnaj razodela resnico, da pravice, zagotovljene nam v posebnem statutu, kot n. pr. jezikovna in socialna enakopravnost ali šola, ne morejo biti stvar, ki se tiče te ali one stranke, temveč vseh Slovencev in sleherne družine v naših krajih. Najprirodnejši čut samoohrane nam zavoljo tega narekuje, da Slovenci skupne koristi tudi skupno branimo in se zanje skupno borimo.

Razlike med strankami bodo seveda ostale, zakaj vsakdo ima pravico gojiti in širiti lastne nazore in braniti svoje posebne stanovske koristi. Toda pri malih narodih, tako stiskanih in ogroženih, kakor so tukajšnji Slovenci, morajo strankarske borbe imeti svoje meje, ki jih noben zrel in pošten politik ne sme prekršiti: nikogar ne sme strankarska zagrizenost tako daleč gnati, da bi kratko in malo ne hotel sodelovati v skupni borbi za goli obstanek lastnega ljudstva.

GLAVNE PRITOŽBE

Skupna spomenica predsedniku Segniju priča, da smo tržaški Slovenci, kakor upamo, to nevarnost končno premagali.

Pritožbe, ki jih vsebuje spomenica, so javnosti dobro znane: londonski sporazum — pravni temelj, na katerem sloni vse naše življenje sedanjosti in bodočnosti — še danes ni uradno objavljen in zato za tukajšnja oblastva nima še obvezne veljave. Za naše sodnije in ostale urade imajo še vedno polno zakonsko moč Mussolinijeve

postave, s pomočjo katerih so Slovence postavljali, poniževali in raznarodovali. V veljavi so n. pr. še zmerom zakonski predpisi, s katerimi so odpravili slovenske nazive krajev, poitalijančevali naša družinska in krstna imena ter pod kaznijo prepovedali rabo slovenščine na sodnijah.

Četudi so ti zakoni v najostrejšem nasprotju s črko in duhom londonskega sporazuma in čeprav so na južnem Tirolskem že davno razveljavljeni, jih vlada v naših krajih še vedno ni preklicala. Zakaj uporablja Rim dvojno mero?

Spomenica se pritožuje, da ni v javnih službah našega ozemlja nastavljen niti en odstotek Slovencev. Kako naj se pri nas uvede dvojezičnost, če ne imenujejo uradnikov, ki poznajo oba deželna jezika?

Slovensko šolstvo — pravi spomenica — še vedno ni uzakonjeno in stalno, javni napisi na uradih in ulicah, skoro vse objave in razglasi so sestavljeni kakor prej izključno v italijanščini. Slovenske kulturne in vzgojne ustanove in gospodarske organizacije ne prejemajo niti vinarja podpore iz javnega denarja. In vendar so Slovenci ravno taki davkoplačevalci kot Italijani in prispevajo na enak način k vzdrževanju javnih skladov. Kjer se delijo podpore, tam jih pa ne poznajo. Saj je našim umetniškim družbam celo proti plačilu zabranjen dostop v občinske gledališke in koncertne prostore!

KDO OVIRA SPORAZUM

Kar zahtevamo Slovenci, pripadniki vseh strank, je tako človeško in naravno, da nam noben pošten in pravičen človek ne more ugovarjati: zahtevamo samo to, naj oblastva ravnajo z nami enako kakor z o-

stalimi državljani in naj vlada spoštuje pogodbe, ki jih je sama prostovoljno sklenila in podpisala. Kako more od nas terjati, da vestno izpolnjujemo obstoječe zakone, če se jih sama noče držati?

Mi vemo, da imajo vodilni možje v Rimu trden namen uresničiti londonski sporazum. Pravijo, da je tudi dr. Palamara prišel v Trst z najboljšo voljo, da izvede posebni statut.

Zakaj se torej ni izvedel? Zato, ker sta Rim in Palamara naletela na srdit in organiziran odpor tukajšnjih laških nacionalistov. Proti enakopravnosti Slovencev z Italijani se niso ogorčeno uprli samo bivši fašisti ter liberalci in republikanci, ampak tudi — in to je najvažnejše — Italijanska krščanska demokracija in nekateri cerkveni krogi v Trstu. »Duša in lice Trsta« — se je glasila njih zahteva — »morata ostati nespremenjena.«

Glavni tajnik tukajšnjih demokristjanov Redento Romano je na zadnjem obnem zboru stranke kar javno pozval vsa oblastva, naj se »prav nič ne podviza« z uresničenjem posebnega statuta v korist Slovencev. Pozval jih je torej na sabotazo od Italije podpisanih mednarodnih dogovorov.

Vendar tržaški nacionalisti niso ostali le pri praznih besedah. Napeli so vse sile, da bi za svoje protislovenske načrte pridobili tudi Rim, kamor so šla razna njihova odposlanstva čvrsto obdelavat ministre, poslance, senatorje, visoke uradnike in vodstva vladnih strank. Nezmanjšano izseljevanje Italijanov iz cone B je bilo najmočnejše orožje, ki so ga v Rimu vihteli. In dosegli so, da je posebni statut zares obvisel v zraku ter se danes na Tržaškem v bistvenih delih ne izvaja.

Smernice poglavarja katoliške Cerkve

Zgodovinska odgovornost, da tržaški Slovenci niso še prišli do zajamčenih jim svoboščin in pravic, zadene domala v celoti tukajšnjo Italijansko krščansko demokracijo, ki se je s tem izneverila ravno tako načelom demokracije kakor predpisom krščanstva.

Pij XII. je imel pretekli četrtek v Castelfandolfu nagovor na člane tako zvanega »Središča za mednarodno spravo«, kjer je z nedvoumno jasnostjo povedal, kakšne naj bodo po nauku Cerkve podlage, na katerih mora sloneti sožitje med narodi. Zanimivo je ugotoviti, kako ostro se razlikuje politika tržaške Kršč. demokracije s smernicami Pija XII.

Če naj ljudstva žive v miru in spravi eno poleg drugega — pravi poglavar Cerkve — mora vsak narod priznati drugemu »pravico do življenja in pravico, da uživa dobrine zemlje«, ki so potrebne za njegov obstanek.

Pri nas pa vidimo, kako se s sodelovanjem Krščanske demokracije Slovenci počasi, toda po načrtu izrivajo iz svojih pradednih bivališč in kako se razlašča zemlja, ki je skozi stoletja preživljala slovenske kmete in njihove družine.

Vsak narod — nadaljuje papež — ima pravico, da ga sosedje spoštujejo in cenijo njegovo dobro ime, pravico, da ohrani svoj

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

TEŽAVE ITALIJSKE VLADE

Za Segnija vladanje ni lahka stvar. V Krščanski demokraciji in tudi v vladi sami ni namreč prave edinosti.

To se je najbolj očitno pokazalo, ko so poslanci glasovali za zakon o vojaških sodiščih. Del demokristjanov in z vlado združenih liberalcev ter republikanci so bili mnjenja, da smejo vojaška sodišča soditi le vojakom pod orožjem, v nobenem primeru pa ne civilistom. Ravno tako je mislila socialistična in komunistična opozicija, medtem ko je vlada sklenila, da smejo vojaki soditi tudi civilistom, če zagrešijo nekatere zločine, kot so veleizdaja, vohunstvo ali vojaška sabotaza.

Tako se je zgodilo, da so nezadovoljniji glasovali skupno s socialisti in komunisti proti zakonu. Segni je sicer zmagal, toda le s pomočjo fašistov in monarhistov in tako kljub zmagi doživel poraz.

V vladi sami je nastal spor zaradi povišanja plač državnim uradnikom in šolnikom. Iz proračuna, ki znaša 2800 milijard lir, troši danes država nič manj ko 1200 milijard za svoje nameščence, toda ti zahtevajo nove poviške. Vlada je pripravljena žrtvovati za povišanje plač še okrog 30 milijard in je zato povečala davke na kavo, sol, mazilna olja in drugo, vendar s tem slabo plačanih nameščencev ni še zadovoljila.

Minister Gonella se je postavil na stran uslužbencev, zakladni minister Gava in minister za proračun Vanoni sta pa novim poviškom nasprotna, češ da se s tem samo večajo davčna bremena in cene življenjskim potrebščinam.

Kako bo Segni vse te spore v stranki in vladi premagal?

NAČRTNO RAZNARODOVANJE

V ponedeljek so v Dolini uradno otvorili italijansko osnovno šolo, ki šteje 9 učencev. Med njimi je le eden pravi Italijan: trije so iz čisto slovenskih družin, vsi ostali so iz mešanih zakonov.

To je že 15. laška šola, ki so jo oblastva ustanovila po vojni na slovenskem podeželju. Ker vpisujejo v te šole tudi slovenske otroke, gre za očitne in pristne raznarodovalnice. Vse to se dogaja pod vlado dr. Palamare, o katerem je naša in tuja javnost poučena, da je za njegovega prefektovanja v Gorici izšel odlok, ki prepoveduje otrokom optantov vstop v slovenske šole, češ da so v svojih opcijskih prošnjah navedli kot občevelni jezik *italijanščino* in da *morajo* zato obiskovati le laške šole. Vsak otrok naj se poučuje v svojem jeziku!

Kako to, da se pod istim Palamarom smejo vpisovati v laške šole Slovenci? Zato — nam bodo odgovorili — ker so slovenske družine »svobodne« izbrati svojim otrokom take šole, kakor si jih »same želijo«. Zakaj ne velja isto za slovenske optante na Goriškem in za beneške Slovence? Zato ne, ker je vrhovni cilj laške šolske politike, da s katerimkoli sredstvom in izgovorom Slovence raznarodujejo.

Da tako ravnanje globoko žali in izziva naše ljudstvo, tega se oblastva sama dobro zavedajo. Zato so ob otvoritvi laške šole v Dolini dali poslopje od policije zastražiti,

ravno tako kakor so naredili lansko leto v Ricmanjih in kakor je policija stražila zidanje tujega istrskega naselja v Sosljanu.

PREDSEDNIK KUBIČEK

V največji južnoameriški republiki Braziliji so volili novega poglavarja države. Ker je dežela silno razsežna — Brazilija je 200-krat večja od Švice — bo trajalo nekaj tednov, preden preštejejo glasove iz oddaljenih in samotnih krajev. Jasno je pa že danes, da bo novi predsednik Juscelino Kubiček, voditelj socialnih demokratov. Z njim so potegnili tudi komunisti in Delavska stranka.

»Nikoli« je izjavil Kubiček po radiu, »se ne bom oddaljil od duhovnih in moralnih izročil brazilijanskega ljudstva, ki imajo svoje korenine v krščanstvu.« Cilj njegove vlade je povečati proizvodnjo in zboljšati življenjske razmere delovnih slojev.

Kubiček se je rodil l. 1912 kot sin češkega priseljence. Z njim je prvič v zgodovini Brazilije postal državni poglavar mož slovanske krvi.

FRANCIJA JE TEŽKO BOLNA

Komaj je Faure pridobil v parlamentu večino za svojo politiko v Maroku, je njegova vlada spet zabredla v težave. Socialisti so sicer ta torek še enkrat zanj glasovali, a ga lahko, kadar hočejo, strmoglavijo.

Največja nesreča za Francijo je, da zavoljo prevelike strankarske razcepljenosti sploh nima več stalnih vlad. Ker se neprestano menjavajo, nima nobena prave moči in ugleda. Tako je doživel Faure, da so nacionalistični poslanci javno pozivali generale, naj ne izvršijo vladnih ukazov v severni Afriki, in da se je v Rouenu 600 vpoškanih rezervistov s silo uprlo, ko so jih odpravljali v Maroko. Od teh je bilo kaznovanih 12 in vsakemu so prisodili po — 10 dni zaporu. V kaki drugi državi bi bili obsojeni na več let trdnjavske ječe ali celo ustreljeni. S toliko popustljivostjo se izpodkopaže disciplina v vojski in s tem ugled Francije v inozemstvu.

Če bi bila Francija mala država, bi lahko kdo rekel, da njene notranje razmere prav nič ne brigajo tuji svet. Toda Francija leži v osrčju zapada in brez nje je atlantska skupnost nemogoča. S svojimi indokitajskimi kolonijami je v povojnem času zelo močno vplivala na usodo Azije in politika, ki jo bo vodila v svojih obsežnih afriških posestih, bo odločala v bodočnosti te važne črne zemljine in s tem o bodočnosti človeštva.

To je vzrok, zakaj svet ne more biti brezbrizen za razmere v Franciji. Danes delajo Francozi na žalost vtis, kakor da so zgubili vero vase in da jim je strankarstvo ubilo čut odgovornosti za usodo domovine.

NOVA ZAVESA

Sovjetski zunanji minister Molotov je tako le označil sedanji politični položaj v svetu: »Železno zaveso smo zamenjali z aluminijasto, da bi jo lažje dvignili.«

Besede so pravilne, kajti komunistični in zapadni svet ločijo kljub vsem pogajanjem in smehtljajem še vedno globoka nasprotja.

KRISTOF KOLUMB IN MARCONI

V Genovi so v prisotnosti predsednika republike Gronchija proslavili 60-letnico, odkar je Marconi izumil brezžični brzojav. Na posebni razstavi so kazali prvotne priprave, katere je uporabljal slavní znanstvenik. Z vseh strani sveta so se zbrali učenjaki in o Marconiju je govoril tudi papež. Primerjal ga je s Kolumbom: oba sta skrčila razdalje: Kolumb preko oceanov, Marconi preko ozračja.

POSTAJA NEPRIJETEN

Bivši predsednik Peron je našel, kakor ste že brali, zatočišče v Paragvaju, kjer je prav kmalu prelomil obljubo, da se ne bo več bavil s politikom. Začel je dajati izjave, kako bo spet prišel na oblast. Zato mu je paragvajska vlada nakazala kot bivališče mesteca Villario, od koder se ne sme premakniti brez dovoljenja.

Medtem si išče s posredovanjem nekega milanskega trgovca, svojega prijatelja, primerno vilo v Švici. Peron gotovo ni brez denarja, saj so te dni odprli v Buenos Airesu kar celo razstavo umetnin in draguljev, ki si jih je z leti nakopičil in ki predstavljajo približno vrednost ene milijarde in pol lir. Med Peronovimi zakladi so zlate zapestnice in ogrlice iz diamantov in dragocene slike. Vse to so našli v tajni podzemski sobi in občinstvo si lahko te bogatije ogleduje v dvoranah vladne palače. Tu so razstavljene tudi neštete obleke, torbice, klobuki in čevlji — last pokojne Peronove žene Evite.

ŽELEZNICE DELAJO Z IZGUBO

Prometni minister v Rimu je potožil, da imajo železnice vsako leto 10 milijard primanjkljaja. Zguba je do zdaj narasla že na 80 milijard.

Minister je navedel tele vzroke: voznine so v primeri s predvojnimi časom 32-krat večje, medtem ko so plače osebja 76-krat višje. Drugi vzrok je pa huda konkurenca avtobusov, ki se jih ljudje vedno raje poslužujejo. Pozabil je dostaviti, da se vse preveč ljudi vozi po železnicah brezplačno.

POLITIKA SMEHLJAJEV

V angleško pristanišče Portsmouth je priplulo sovjetsko brodovje šestih velikih bojnih ladij s 3200 pomorščaki. Prebivalstvo je občudovalo posebno admirala Golovka, ki je imel toliko odlikovanj, da ni bilo zanj dovolj prostora na prsih, ter jih je imel pripeta tudi na trebuhu.

Na petdnevni obisk v Leningrad je obenem šla skupina angleških vojnih ladij. Tu di tu je bil sprejem zelo prisrčen. Take rusko-angleške obiske so priredili zadnjič leta 1914.

VESELI ZAPORI

Blizu Caena v južni Franciji je bila kaj čudna kaznilnica. Jetniki so svobodno sprejemali obiske, dobro jedli in pili in zvečer lepo preoblečeni hodili v kavarne in na ples. Tako daleč je prišlo, da so se vrteli celo z ženo poveljnika policije.

To se je zgodilo zaradi tega, ker je bil ravnatelj zaporov nemaren človek ter prepustil vodstvo zavoda nekemu »zanesljivemu« kaznjencu, ki je v njegovem imenu izdajal vsa mogoča spričevala in dovoljenja. Zdaj so ravnatelja seve zaprli in prešernega pirovanja je konec.

Nova šolska politika

Po podpisu londonskega sporazuma so bili tukajšnji Slovenci trdno prepričani, da se bo položaj našega šolstva izboljšal in končno uzakonil. Dokler se to ne zgodi, ostanejo vse pravice, ki smo si jih pridobili pod zavezniki, nedotaknjene. Saj je dr. Palamara po prihodu v Trst izdal odlok, da ohranijo predpisane zaveznikov, v kolikor se tičejo slovenskih šol, svojo veljavo.

V začetku tega šolskega leta smo pa doživeli hudo razočaranje: dr. Palamara je izdal več odlokov, s katerimi je pogazil svojo lastno odredbo. Pri imenovanju šolnikov je prevrnil pod zavezniki veljavni vrstni red in ukinil vsa dosedanja mesta učiteljev italijanščine na slovenskih šolah, tako da je samo zaradi tega odloka 16 Slovencev izgubilo službo. V ponedeljek je pa izšla nova okrožnica dr. Palamare, s katero so bili mnogi šolniki in njihove družine težko udarjene tudi v svojih prejemkih.

Do danes je veljalo načelo, da pritičejo slovenskim šolnikom, ki imajo predpisano strokovno izobrazbo in izpite, iste plače in isto napredovanje kot njihovim tovarišem na italijanskih šolah. Četudi niso položili izpitov v Italiji, so bili v gospodarskem pogledu zenačeni ostalim šolnikom. To je bilo pravično, zakaj povsod na svetu velja pravilo, da je treba za isto delo ljudem enake strokovne izobrazbe dajati isto plačo.

Dr. Palamara je pa sedaj ukazal, naj se tem šolnikom nakazujejo le prejemki, ki pritičejo začasnemu nastavljenim učnim močem, to se pravi — začetnikom! Tu gre tudi za osebe, ki so že 20 let v službi, in ki bodo odslej prejemali po več kot 20 tisoč lir manjšo mesečno plačo!

Med temi nesrečnejši so nezaslišani primeri. Poznamo šolnike italijanske državljanke, ki so končali svoje nauke v Italiji, tu položili uspešne izpite, tu bili stalno nameščeni, a so jih fašisti iznenada brez navedbe vzroka vrgli iz službe. Kaj jim je drugega preostalo, kot da gredo iskat kruha v Jugoslavijo?

Sedaj, ko so se vrnili domov, jim kar naenkrat ne priznajo niti italijanskih izpitov, niti prejšnje stalne službe v Italiji, čeprav so italijanski državljani.

Z nemškimi šolniki na južnem Tirolskem, ki se nahajajo v istem položaju, so popolnoma drugače ravnali. Zanje je izšel poseben zakon, po katerem se jim službena leta, izgubljena zaradi fašistovskega nasilja, vštejejo v napredovanje in pokojnino, četudi so bili prisiljeni bivati dolgo časa v inozemstvu.

Namesto da bi se tem žrtvam političnega preganjanja tudi pri nas priznale iste pravice, jih naš generalni komisariat sedaj meče med nestalne začetnike ter jim znatno nižja plače! Zakaj ta dvojna mera?

Samo po sebi se razume, da bi se slovensko šolstvo na Tržaškem danes ne borilo s takimi težavami, če bi bili Angleži in Amerikanci, ko so imeli tu vso oblast, naše šolstvo uzakonili in izenačili italijanskemu. Zakaj se niso razni Kacini in Miseriti, ki so se tedaj sončili v milosti zaveznikov ter v našem šolstvu vedrili in oblačili, za to pravočasno pobrigali?

Da se sedaj borimo s tolikimi krivicami in da so danes številne družine slovenskih šolnikov tako udarjene, nosijo pred narodom tudi oni vrhano mero odgovornosti.

Ali bo Segniju uspelo pomiriti naše kraje?

Nadaljevanje s 1. strani

lastni značaj ter da se svobodno razvija in napreduje.

Le pogledimo, kako tukajšnja Kršč. demokracija te naše naravne pravice spoštuje! Z najrazličnejšimi sredstvi socialnega pritiska skuša izpodkopati slovensko šolstvo ter prisiliti slovenske starše, da »prosto-voljno« vpišejo svoje otroke v raznarodovalnice. Najnovejši primer nam nudi Bazovica, kjer so letos le na ta način mogli ustanoviti laško šolo, da so od 6 učencev spravili vanjo 3 Slovence, ki so otroci od oblastev odvisnih javnih uslužbencev.

Papež nam priznava pravico do lastnega narodnega značaja, tukajšnji katoliški nacionalisti nas pa hočejo potujčiti.

SEGNJ NAJ IZBERE

Da bi mogli narodi živeti v prijateljstvu, uči se Pij XII., je potrebno, da se spoštujejo in izpolnjujejo »mednarodne pogodbe in drugi slični dogovori«.

Med take dogovore spada brez dvoma londonski sporazum s posebnim statutom in ostalimi prilogi.

Če mi zahtevamo, naj se podpisane pogodbe spoštujejo, ravnamo prav gotovo tudi v popolnem soglasju s smernicami Pija XII., medtem ko je politika tukajšnje Krščanske demokracije v kričečem nasprotju z navodili poveljarja katoliške Cerkve, z naravnim zakonom in načeli krščanstva.

Antonio Segni, znan tudi med političnimi nasprotniki kot trezen poštenjak, stoji danes pred resno izbiro. V politiki, ki naj jo vodi do Slovencev naših krajev, se mora odločiti za protimanjšinsko smer tukajšnje Krščanske demokracije ali pa za ideje, ki jih je pretekli teden javno izpovedal Pij XII.

Za katolika in poštenjaka menimo, da bi izbira ne smela biti težka. Če bi se Segni odločil, da kljub vsem oviram in odporom izpolni vse od Italije prevzete mednarodne obveze, bi si pridobil zgodovinsko zaslugo, da je pomiril naše kraje, položil temelje trajnemu sodelovanju med sosednjima narodoma in državama ter obenem visoko dvignil ugled Italije v svetu.

NE BOJ SE OPERACIJE

V Bologni je prof. Tirelli operiral na očeh 104-letno Augusto Rossi, ki je najstarejša učiteljica Italije. Operacija je trajala 15 minut in je srečno uspela. Stara gospodična se ni niti najmanj bala noža in sedaj spet dobro vidi. Koliko mladih in čvrstih ljudi se pa boji še tako nedolžne in preproste operacije!

NIKOLI ŠE TOLIKO VINA

Računajo, da bo letošnja trgateg v Italiji vrgla nič manj kot 54 do 55 milijonov hektolitrov vina. To je pravi rekord, zakaj povprečni letni pridelek znaša v Italiji približno 40 milijonov hektolitrov.

ZBOROVANJE PASTIRJEV

Kakor vsi ostali stanovci imajo v Italiji tudi pastirji svojo organizacijo, ki šteje 35.000 članov. Njih odposlanci so se te dni zbrali v Rimu in bili sprejeti tudi od sv. očeta. Za slovo so pastirji, oblečeni v svojih značilnih nošah, zaigrali na piščali in žvegle starodavne pesmi. Lepi napevi so v Vatikanu odmevali kot nekoč pastirske pesmi na betlehemskih poljanah.

GROMOVIT BEG

Dva mlada Madžara sta orala ob avstrijsko-ogrski meji. Kar naenkrat zaženet traktor v divji dir proti žični pregraji in, da bi varno prišla čez, sta kot nora metala na levo in desno ročne granate. Stražniki na obeh straneh so se seveda razbežali, fanta sta pa predrla »železno zaveso« in prigrmela s strašnim ropotom skoraj do Dunaja.

POTREBEN JE PROMETNI STRAŽNIK

Na znanem križišču pri »Madonini« onkraj soškega mosta v Ločniku pri Gorici je prejšnji teden policist Benatti s svojim motorjem butnil v delavca Petruza, ki se je vozil na dvokolesu. Policist je tako nesrečno padel, da si je razbil lobanjo, medtem ko si je Petruz zlomil ramo.

Ker se je na križišču primerilo že več nezgod, bi bil čas, da postavijo tja prometnega stražarja.

NOVICE

JESENSKE POPLAVE

Od vsepovsod prihajajo novice, da je jesensko deževje povzročilo velike povodnji. Novice so prišle ravno tako iz Japonske in Indije kakor iz Evrope. V jugoslovanski in grški Makedoniji je voda odnesla kar več vasi in uničila ves pridelek tobaka. Pri Bosanski Gradiski je Sava narasla za 7 metrov in pokrila vso okolico. Proglasiti so morali izjemno stanje ter izseliti mnogo ljudi iz njih bivališč.

Sedaj so nastale silne poplave tudi v južni Italiji. V Avstriji je pa pritisnil mraz in dosegel v planinah 14 stopinj pod ničlo. Kraji, ki leže 1000 metrov nad morjem, so pokriti s snegom.

EISENHOWERJEVA TORTA

V petek je obhajal predsednik Združenih držav 65. rojstni dan. V bolnišnici, kjer se zdravi, so mu pripravili ogromno rojstno torto: zanj so porabili pol stota moke, četrta kvintala sladkorja, več stotin jajc ter ne vem koliko masla in mleka.

Taka orjaška torta je bila potrebna, da je vsak izmed 2000 bolnikov lahko dobil na Eisenhowerjev rojstni dan pošten kos pod zob.

BOLNI VELJAKI

Vrhovni poveljnik atlantskih oboroženih sil general Gruenther je obolel in moral v posteljo. V zadnjih časih zasleduje sploh bolezen mogočnike tega sveta: predsednika Eisenhowerja je zadela srčna kap, nemškega kanclerja Adenauerja je napadla pljučnica, Tita pa muči revmatizem. Tito lahko kljub temu opravlja nemoteno državne posle ter je pred dnevi sprejel na Brionih odposlance sovjetskega parlamenta, ki so si na obisku Jugoslavije ogledali tudi Istro.

Dopisi s Tržaškega

SV. IVAN

Med številnimi stanovalci iz ulice Pagliarici pri Sv. Ivanu se čedalje bolj širi nezadovoljstvo, ker jim tržaška občina ni doslej uredila ceste. Kljub številnim prošnjam, ki so jih podpisali vsi tamkajšnji prebivalci, je stanje ulice neznosno, saj je bolj podobna kakemu kraškemu kolovozu kot predmestni ulici. Na občini vsakokrat obljubljajo, da bodo pot popravili, a na žalost ostanejo le pri obljubah!

Ponovno se zato obračamo na občinsko upravo in prosimo, naj se naša ulica enkrat za vselej temeljito uredi.

Drugo nedeljo v oktobru je tržaški škot imel v naši župniji kanonično vizitacijo. Slovesne sv. maše, ki jo je za naše vernike daroval ob 7. uri, se je udeležilo izredno veliko število Slovencev, tako da je bila cerkev nabito polna. Msgr. Santin je vernikom spregovoril v slovenščini. Svoj govor je prebral. Tržaški cerkveni knez je imel priliko spoznati dušo naših ljudi in tudi pravo »dušo Trsta« ter smo prav zadovoljni, da je ravno ob tej priliki prišla tako lepo do izraza. Bog daj, da bi tudi v drugih mestnih župnijah bilo poskrbljeno za naše vernike, kakor je pri Sv. Ivanu.

Na stadionu »Prvi maj« so isto nedeljo otvorili novo dvorano. Poslopje, ki je zgrajeno po najsodobnejših tehničnih predpisih, bo služilo tako gledališkim predstavam kakor tudi telovadnim nastopom ter drugim kulturnim prireditvam. V novi zgradbi ima odslej svoj sedež svetojovansko prosvetno društvo »Slavko Škamperlec«.

LONJER

Spolzke poti, vse večji cestni promet in mnogokrat tudi neprevidnost vozačev povzročajo čedalje več nesreč. V dobrem tednu sta se pripetili dve prometni nesreči tudi dvema stanovalcema z Lonjerske ceste. K sreči ne gre za hude poškodbe.

Ko je pretekli četrtek bil 55-letni Miroslav Kjuder na tem, da pri Sesljanu prečka cesto, ga je povozil avto, v katerem je sedel znani industrialec iz Cervignana Ernest Piani. Kjudru so zdravniki tržaške bolnišnice ugotovili mnoge rane na levem stegnu, prasko na kolenu in roki. Nudili so mu prvo pomoč ter ga še istega dne poslali domov. Priporočajo mu 15 dni počitka.

Preteklo soboto pa se je na Rotondi pri Sv. Ivanu zgodila nesreča 19-letnemu Rihardu Macarolu. Ob 17. uri se je z motorjem peljal na delo, ko je nenadoma zagledal pred seboj lonjerski avtobus. Ker se mu ni mogel izogniti, je bilo trčenje neizbežno. Pravijo tudi, da so mu v usodnem trenutku odpovedale zavore.

Pridržali so ga v bolnici, ker si je zlomil rebra in verjetno tudi ramo. Upamo, da bo sta ponesrečenca kmalu popolnoma ozdravela. Vsem našim motoristom pa priporočamo največjo previdnost, kajti »železni konjiček« ima svoje muhe in se zelo rad splaši!

PROSEK

V ponedeljek, 17. oktobra, se je na Proseku začel pouk na italijanski industrijski strokovni šoli, ki so jo letos ustanovili. Za sedaj je tu le prvi razred, v katerega se je baje vpisalo petnajst učencev. V veliki veči-

ni so to otroci iz begunskega naselja, ki so doslej zahajali v šoli na Opčinah ali v Križu.

Vidimo torej, da današnja oblastva ustanavljajo italijanske šole na našem podeželju tako rekoč na tekočem traku, saj se pojavljajo kot gobe po dežju!

Nekateri trdijo, da bo na Proseku popolna industrijska strokovna šola, ki bo brez dvoma velika vaba tudi za slovenske otroke, ker v njej poučujejo gospodinjstvo in ročno delo, česar na našem trgovskem tečaju ni.

Slovenski starši so svoj čas zahtevali, naj oblastva dovoli še tretji razred trgovskega tečaja, da bi ne bilo učenec s Proseka treba v Trst, a njihove prošnje doslej niso uslišali. Zahteva naših očetov in mater je danes tem bolj upravičena, ker so oblastva celo za nekaj otrok, ki so tu le od danes do jutri, ustanovila novo šolo.

Da ne bo šola potujočevalnica naše mladine, moramo skrbeti sami. Prepričani smo, da bodo zavedni Prosečani vedno in povsod vedeli, v kateri šoli je mesto njihovim otrokom!

DOLINA

Že zadnjič smo pisali, da so se po vasi razširile govorice o ustanovitvi italijanske šole v Dolini. In res se je pretekli ponedeljek začel italijanski pouk, za katerega se je prijavilo 9 učencev. Izmed teh je le eden sin italijanskih staršev, medtem ko so ostali ali Slovenci ali pa otroci mešanih zakonov. Doslej so ti zahajali v šolo v Domju.

Ne vemo, če se slovenski starši, ki so vpisali otroke v laško šolo, zavedajo velikega greha, ki so ga zakrivali proti sebi in svojim otrokom; saj so jih s tem dejanjem odtujili temu, kar je za moralno zdravega človeka najsvetejše, to je materinemu jeziku in domačim običajem. To so moralne vrednote, ki krepijo človekov značaj in spopolnjujejo njegovo osebnost.

S teptanjem in omalovaževanjem vsake moralne vrednote pa človek biže po obrazu samega sebe ter se na noben način ne more razviti v omikano in dobro vzgojeno bitje.

Upamo, da bodo prizadeti, ki so ta korak morda naredili po nasvetu kakenga odpadnika, pravočasno spoznali svojo napako in svoje otroke dali v ono šolo, kamor po vseh božjih in naravnih zakonih spadajo. Vsako drugačno ravnanje se jim zna prej ali slej bridko maščevati.

BORŠT

Vso vas je globoko presunila tragična smrt našega domačina iz Zatrežca 24-letnega Rudolfa Parovela. Pokojnik je postal žrtev prometne nesreče, ki se je pretekli četrtek pripetila v Trstu. Mladenič se je s precejšnjo brzino vozil na lambreti po ulici Rossetti, ko se je na nekem križišču z vso silo zaletel v avto tržaške kvesture, ki je pravkar prihajal iz ulice Cumano. Ob trčenju je Parovel zletel na tla in si je na cestnem tlaku razbil lobanjo. Prepeljali so ga v bolnico, a je že med potjo izdihnil.

Preteklo nedeljo je bil v Borštu pogreb, ki so se ga udeležili številni vaščani in ljudje iz bližnjih vasi. Belo krsto je nosilo 6 fantov, spremljalo pa jo je 6 belooblečenih deklet. Dragega pokojnika bomo ohranili v

blagem spominu. Naj mu Bog da večni mir. Težko prizadeti družini in sorodnikom izrekamo globoko sožalje in prosimo Vsemogočnega, naj jim pomaga prenesti hudi udarec.

JEZERO

Pred nedavnim smo zvedeli za novico, ki je napolnila srca vseh prebivalcev naše vasi z velikim veseljem. Oblastva so končno določila 14 milijonov lir za napeljavno vodovoda v Jezero.

Po tolikih letih nestrpnega pričakovanja smemo sedaj resno upati, da bomo kmalu dobili pitno vodo. Pristojna oblastva prosimo, naj pohite z načrti in naredbe, kar je potrebno, da čimprej pridemo do tako potrebne in zaželenega vodovoda.

Vsem, ki so nam pomagali pri tej veliki življenjski potrebi, se najtopleje zahvaljujemo. Posebno priznanje naj gre Novemu listu, ki nas je tolikokrat podprl ter brez dvoma zelo pripomogel, da smo prišli do potrebne denarja za rešitev tega važnega gospodarskega in zdravstvenega vprašanja.

PADRIČE

Pretekli teden so oblastva končno ugodila želji in zahtevi naših staršev, ki so že dalj časa moledevali, naj se pri nas odpre otroški vrtec.

Šolsko poslopje stoji na pol poti med Gropado in Padričami, tako da morejo vanj zahajati tudi otroci iz sosedne Gropade. V vrtec se je vpisalo 24 otrok, ki tudi redno prihajajo k pouku.

Prepričani smo, da bo prepotrebna vzgojna ustanova popolnoma izpolnila pričakovanja in željo vseh naših očetov in mater.

PLAVJE

Do pred nekaj tedni niso naši kmetovalci iz Plavij trpeli nobene gospodarske škode zaradi razmejitevne črte, ki jo je postavil londonski sporazum. Dobili so dvolastniške izkaznice in so mirno obdelovali polja ter tudi smeli prodajati pridelke v Trstu. Življenje je torej potekalo mirno naprej.

Nekega dne pa so tako jugoslovanska kot italijanska oblastva začela na blokih vračati ljudi, ki so hoteli nesti v Trst domače pridelke, predvsem mleko, jajca in zelenjavo. Dejali so jim, da je stopil v veljavo videmski sporazum o obmejnem prometu, ki ga mislijo dobesedno izvajati.

Med vsemi kmetovalci iz Plavij, s Škofij ter iz Hrovatinov je nastal velik preplah, kajti tako ravnanje je nepremostljiva ovira za vse gospodarstvo, ki je doslej tako lepo uspevalo.

Vse te vasi že po svoji zemljepisni legi naravno težijo k Trstu in so tudi zelo blizu mesta. Zato so kmetovalci že pred desetimi leti preusmerili svoje gospodarstvo tako, da so se lotili vrtnarstva, kar se je izkazalo kot zelo dobičkanosno. Dnevno so od tu odhajali tovorniki z vrtnimi pridelki in kakenga dne je samo iz Plavij šlo po 30 q radiča, ki so ga v mestu zelo dobro prodali.

Oblastva bi morala to upoštevati in ukreniti vse potrebno, da se kljub državni meji ne zada smrtni udarec tukajšnjemu gospodarstvu. Kmetovalci žele predvsem, da bi smeli prodati v Trst vsaj one pridelke, ki se v jugoslovanskem pasu ne morejo primerno vnovčiti. Z dobro voljo in v prijateljskem vzdušju, ki sedaj nastaja med dvema sosednima državama, bi se to vprašanje prav gotovo dalo zadovoljivo rešiti.

Dopisi iz Goriške

ŠTEVERJAN

V nedeljo je bila slovesna otvoritev prostorov, v katerih bo odslej posloval občinski urad.

Slavnosti so se udeležili zastopniki državnih, deželnih in šolskih oblastev, med katerimi sta bila tudi prefekt in podprefekt. Goriški župan dr. Bernardis je prišel v spremstvu odbornika dr. Grusovina.

Med prisotnimi smo opazili tudi svetovalec g. Rudija Bratuža, slovenska župana iz Doherdoba in Sovodenj ter župana iz Dolenj. Naš občinski svet je bil z g. Podberšičem polnoštevilno prisoten. Prav tako tudi občinski tajnik g. Cresta, ki gre našim ljudem precej na roko.

Prefekta in ostale goste je pozdravila učenka Marija Škerjanc, a žal le v italijanščini. To ni prav!

Pozdraviti bi ga bila morala predvsem v slovenščini, saj smo vsi Števerjanci Slovenci. Deklica sicer ni kriva, svojo nalogo je dobro izvršila, napak delajo le oni, ki so dolžni skrbeti, da se ohranijo pravice Slovencev.

Naš župan je v italijanščini in slovenščini razložil pomen slovesnega dne in kratko orisal zgodovino Števerjana in njegovega občinskega urada. Pravilno je poudaril, da je delo župana tudi v današnjih prilikah zelo težko.

Pri skromni, a prijetni zakuski, so se povabljeni gostje živahno razgovarjali. V roke g. Bratuža je slučajno prišel zanimiv dokument iz leta 1926, ko je županoval še Princič Karl. Listina nosi državni grb in na njem je bilo napisano vabilo na občinsko sejo zgolj v slovenščini. Naš svetovalec ga je koj pokazal dr. Zerbiu s pristavkom, naj se g. prefekt nikar ne prestraši, da je vabilo pisano le v našem jeziku. »Oh ne, toda vaši ljudje vendar razumejo italijanski!« »Ne vsi,« je odgovoril g. Bratuž. »Sicer pa tu ne gre za znanje jezikov, pač pa za to, da se naš materni jezik spoštuje, zlasti pa v javnem življenju; zato zahtevamo tudi dvojezičnost pri vseh javnih napisih. Vi žal tega ne razumete.«

Na vratih obnovljenih prostorov so naši ljudje opazili le italijanske napise in se nad tem dejstvom zgražali.

Naši pevci so pri nedeljski sv. maši prav odlično prepevali. Prav bi bilo, da so tudi g. prefekta in ostale goste sprejeli s slovensko pesmijo. Saj vsako zdravo in tudi italijansko uho rado posluša naše petje.

Ob koncu slavlja je bila seja občinskega sveta, ki je razpravljala o proračunu za leto 1956.

PICCOLOVO POROČILO

Končno mora Novi list to pot pohvaliti ponedeljski Piccolo Sera, ker je v poročilu o slovesnosti v Števerjanu poudaril, da je treba nasmejanemu kraju, ki je pred kratkim dobil električno luč, preskrbeti sedaj še pitno vodo. List pravi, da je to sedaj najvažnejše vprašanje našega Števerjana. Stvar zahteva hitre in pametne rešitve. Saj so deželna oblastva »vedno kazala razumevanje za potrebe te cone«. S tem dostavkom se pa nikakor ne moremo strinjati; doslej je bilo razumevanje oblastev za potrebe obmejnega briškega ljudstva žal prepičelo. Najbolj kričeč dokaz je v tem, da moledujejo Števerjan,

Oslavje in Štmaver že skoro 40 let za življenjsko in zdravstveno nujno potreben vodovod, pa še danes niso bili uslišani.

PEVMA

V ponedeljek preteklega tedna smo pokopali 80-letnega Štefana Makuca iz Grojne, ki je umrl v soboto 8. t. m. Čeprav je bil v zadnjih letih nekoliko bolehen, je umrl predvsem zaradi starosti. Pokojnika so poznala vsa Brda, posebno pa še Števerjanci. Med Brici je bil znan pod imenom »anko'. Pokojnik zares zasluži, da mu posvetimo v listu nekoliko besedi. Pred prvo svetovno vojno je bil dober mlinar v Grojni tudi zadnja leta življenja je tu preživel. Svoj čas je bil preglednik mesa in ljudski živinski zdravnik v Podgori. V tej stroki je rad pomagal vsem briškim kmetom, zlasti še Števerjancem. Bil je velik dobrotnik naših žlvinorejcev. Vsa Brda so mu dolžna zahvalo. Povsod je užival veliko spoštovanje in hvaležnost. V mladosti je vneto deloval pri števerjanskem pevskem zboru in sploh pri tamkajšnjem prosvetnem društvu.

Brici so se mu oddolžili z obilno udeležbo pri pogrebu.

Priljubljeni in narodno zavedni pokojnik naj v miru počiva v dobrem Stvarniku.

IZ PODGORE

Na zadnji seji je mestni upravni odbor med drugim razpravljal tudi o gradnji mostička čez Sočo, ki naj poveže Gorico s Podgoro. Dela so bila izročena gradbenemu podjetju inženirja Zuccola. Vsi občinski odborniki so poudarili, da mora podjetje takoj pričeti z deli ter mostiček zgraditi v obljubljenem roku. Saj to gradnjo že leta in leta težko pričakujemo. Most nujno potrebujemo Podgorci in Goričani, zlasti pa naši delavci in kmetovalci.

IZ OSLAVJA

V sredo preteklega tedna se je z drugimi bojevniki mudil na oslavski kostnici tudi 41-letni zdravnik dr. Karel Cappelli iz Parme. Bilo mu je eno leto, ko mu je oče padel na Oslavju. Leta in leta je pisaril na razne uprave grobišč, a je vedno dobival enak odgovor: »Oče je zakopan v kakem skupnem grobišču.« To pot pa je imel mladi mož srečo. V seznamu oslavske kostnice je namreč zasledil ime svojega očeta: »Anton Cappelli, vojak drugega bataljona finančnikov.« Dobri sin, ki je desetletja prebiral pisma, ki jih je oče pisal materi in v njih vroče pozdravljal sinčka, je bil pomirjen in srečen, ker je zvedel, kje počivajo očetove kosti.

ROXI V GORICI

V nedeljo so tržaški srednješolci uprizorili v Gorici veseloigro Roxi, ki jo je režiral prof. Jože Peterlin. Dvorano Brezmadežne je občinstvo napolnilo do zadnjega kotička. Čemo ocenjevati igranja naših dijakov in režijo gospoda Peterlina, ker je to Novi list že storil, ko se je veseloigra uprizorila na tržaških odrih.

Pač pa izražamo igralcem in režiserju hvaležnost za umetniški užitek, ki so ga nam z lepim nastopom nudili.

GORICA SE JE POKLONILA BREZMADEŽNI

Preteklo nedeljo se je okoli 17. ure vila iz stolnice proti cerkvi Brezmadežne v ul. Garibaldi veličastna procesija, s katero je veliko število Goričanov izpovedalo svojo vero v Brezmadežno. Še prej se je zaključila tridnevna, nato so pa sliko nebeške Matere, okrašeno z dragocenimi kamni, venčali s krono iz zlata in srebra.

Sredstva za novo krono je zbrala ital. Marijina družba, izdelalo pa jo je znano podjetje Lipicer.

Podobo je kronal nadškof msgr. Ambrosi ob navzočnosti prefekta De Zerbijsa, predsednika dr. Culota in župana Bernardisa ter drugih oblastnikov.

Gorica in vsa nekdanja goriška grofija sta proglasili Brezmadežno za svojo zaščitnico ob koncu 18. stoletja.

Msgr. Valdemarin je napisal v posebni knjižici kratko zgodovino cerkve in Marijine podobe, ki se nahaja na glavnem oltarju.

PLEŠIVO

Deželni upravni in prefekturni odbor sta potrdila sklep krminskega občinskega sveta o napeljavi elektrike in podaljšanju vodovoda do Subide, Novaje, Plešivega in Pradisja. Sedaj že lahko resno upamo, da bodo tudi te briške vasice deležne dveh važnih dobrin sodobnega gospodarstva in zdravstva. Vendar pa bodo ljudje še precej časa morali čakati, kajti do dejanske gradnje obeh napeljav je še dolga pot.

TRŽIČ

Že leta 1865 se je tržiško kmetijsko društvo pečalo z načrtom komasacije tržiškega polja. Vprašanje je ponovno prišlo na dan, ko je tržiški konzorcij za izboljšanje zemljišč predložil načrt za preureditev tega polja. Znano je, da konzorcij vodijo veleposestniki; načrt je sestavljen po zakonu z dne 13. II. 1933. Namen veleposestnikov je bil vsiliti kratko in malo malim kmetovalcem načrt, ki je bil koristen le bogatejšim. Toda mali kmetje so se uprli in sedaj skupno vodijo proti njemu odločno borbo. Prav tako odločno in enotno jih podpirajo vsi kmečki sindikati, od krščansko-demokratskih do komunističnih. Konzorciju so mali kmetovalci že postavili zahteve, po katerih naj se prevažno vprašanje zanje pravično reši. Predvsem so odbili skupno gospodarjenje na preurejenem zemljišču. Ni dvoma, da bodo mali kmetovalci v svoji borbi proti veleposestnikom zmagali, če bodo ostali do konca složni.

KRMIN

Občinska podporna ustanova (ECA) je v septembru razdelila za živila in kosila v skupni vrednosti skoraj 4 milijonov lir. Podpore je bilo deležnih 1954 revnih družin oziroma 3281 oseb. Številke same dovolj jasno govore, da je v našem mestu veliko revščine in brezposelnih. Podporna ustanova je ob tej priliki pozvala premožnejše Krminčane, naj z večjimi prispevki omogočijo uspešno zimsko pomoč.

SEJA OBČINSKEGA SVETA V GORICI

Občinski svet bo imel sejo v sredo, 16. oktobra ob 18. uri, v občinski dvorani na Korzu. Na njej bo razpravljala med drugim o poročilu županstva, ki se tiče odgovora glavnega ravnatelja železnice o gradnji nove proge Zagraj - Sv. Ivan ob Nadiži.

Beneška Slovenija

KLOBUČAR PRI DREKI

Klobučar je mala vasica dreške občine, višiča na obronku Kolovrata okoli 800 m nad morjem.

Vendar je v zadnjih dneh vzbudila pozornost časopisja in veliko zanimanje vse javnosti. To se je zgodilo po zaslugi bratov Rutarjevih, Romeja in Dionizija.

Romeo Rutar je bil sanjal, da je v Ažli pri Šempetru na dvorišču nekega Rinalda Venturinija prav blizu farne cerkve, zakopan dragocen zaklad. Sanje je razodel bratu Dioniziju, nakar sta sklenila, da gresta nemudoma izkopavat zaklad. Najela sta avto in z vso brzino zdrvela v 20 km oddaljeno Ažlo. Poiskala sta Venturinijevo dvorišče in se takoj odločno lotila izkopavanja. Pri delu ju ni nihče motil, ker gospodarja ni bilo doma. Izkopala sta kakih 30 cm globoko jamo ter vzbudila zanimanje in radovednost vaščanov, ki so se začeli zbirati okoli tujcev. Rutarja pa sta nenadoma prekinila izkopavanje ter z nekim zabojem v naročju izginila iz Ažle. Vsa vas se je ob tem dogodku vznemirila. Kdo sta bila tujca? Kaj sta izkopala in odnesla? Gotovo velik zalad. Ves iz sebe je bil zlasti lastnik dvorišča Rinald Venturini, ko se je vrnil s polja ter zvedel, da sta mu tujca odnesla za-

klad, za katerega ni sam nič vedel. Pritekli so orožniki, začele so se preiskave in zasliševanja. Krajevno časopisje pa je o tem dnevno poročalo pod kričečimi naslovi. Ugibanja in namigavanja niso manjkala! Kdo sta bila tujca? Ali nista mogoče odnesla kakih obtežujočih dokumentov in dokazov proti izdajalskemu delovanju »Beneške čete«? Končno je policija le iztaknila brata Rutarjeva iz Klobučarja! Od tedaj je postala ta zapuščena vasica slavna. Tja gor romajo dan za dnem dopisniki dnevnikov, orožniki, policisti, sodniki. Rutarjeva hiša je postala prava kvestura. Dnevniki sproti poročajo vse podrobnosti o preiskavah in zasliševanjih, prinašajo velike slike usodnega dvorišča v Ažli, slike izkopane jame in Rutarjeve hiše, slike obeh bratov itd. Brata Rutarjeva pa sta že vsa zmedena in vztrajata pri izjavi, da sta na lastno roko iskala zaklad, o katerem se je sanjalo Romeu, a da ga nista našla. V zaboji so bile štrene volne, ki sta jih isti dan kupila v prodajalni Felicijana Fule v Šempetru za sorodnico begunko.

Ko to pišemo, se »komedija« nadaljuje. Nič ne pomaga, da je vsem znano, da je Romeo Rutar živčno bolan in vedno sanja o vseh mogočih rečeh.

ČENEbola

Nemalo začudenja je po vsej okolici vzbudila vest, da je bil g. Emilio Cencig, vikar v Čeneboli, nenadoma premeščen v Karnijsko gorovje kot hišni kaplan župnika v Caneigliansu. Ta odhod je vzbudil globok vtis. G. Cencig je namreč slovel kot velik »patriot«; znal si je pomagati in zidal tudi novo lepo cerkev, ki pa še ni končana.

Tudi se mu ni tako slabo godilo kakor drugim slovenskim duhovnikom, ki spadajo pod videmsko škofijo.

IZ GORICE

OGLED GRADU IN MUZEJA

Zupanstvo razglasa zimski urnik za ogled grada in zgodovinskega muzeja. Ta je naslednji: ob delavnikih od 9. do 12. in od 14. do 17.30 ure; ob nedeljah in praznikih pa od 8.30 do 12. in od 14. do 18. ure.

OBMEJNI PROMET

Od pretokle nedelje dalje sta bloka Solkan II in Šempeter odprta ob nedeljah in praznikih do 22. ure in ne do 19. ure, kot je bilo doslej.

NOV VOZNI RED VLAKOV

Odhod vlakov iz Gorice proti Trstu: 0.13, 6.01, 6.56, 8.12, 9.20, 10.54, 13.55, 15.49, 17.16, 18.31, 20.02, 21.23. Proti Vidmu: 5.30, 6.41, 7.56, 8.43, 9.36, 10.55, 13.56, 15.50, 17.17, 19.15, 20.00, 21.05, 23.11.

Prihod vlakov iz Trsta: 5.17, 6.37, 7.53, 8.41, 9.34, 10.49, 13.52, 15.44, 17.13, 19.11, 19.58, 21.01, 23.09.

Iz Vidma: 0.12, 5.59, 6.54, 8.09, 19.17, 10.51, 13.53, 15.47, 17.14, 18.27, 19.56, 21.21.

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

Vse to je mati Elizabeta tudi vedela, a ni mogla pomagati. Vedela je tudi, da je sin nesrečno poročen. Prvi srečni zakon je bil z veliko vojvodinjo toskansko Marijo Antonijo. Cesar ni dovolil poroke, ker je bila nevesta — jetična. Vendar sta se leta 1880 tajno poročila. Sreča mladih zakoncev je trajala dobro leto.

Iz dinastičnih razlogov je Franc Jožef prisilil sina, da se je ob živi ženi poročil z drugo. Izbral mu je belgijsko princezino Štefaniho — sestro nesrečne Karloče. Prokletstvo se je nad glavami zgostilo kot črn oblak.

Prva, prava žena je medtem vsa zapuščena rodila v južni Franciji sina Karla Rudolfa. Toda ni ji bilo dano uživati materinih sladkosti. Otročiča so cesarski ogleduhi ugrabili in ga izročili v rejo revni družini Parhmann na Dunaju. Nesrečna mati je medtem umrla, bolj od žalosti kot od bolezni, sinček Rudolf je pa kot preprost delavec Pahrman zrastel in je še lani živel na Dunaju kot fotograf. Hranil je tudi dokumente, ki potrjujejo njegov cesarski izvor.

Seveda je avstrijska policija moža vedno plašila, če kaj zine. Stara mati Elizabeta je pa vnukovo usodo mirno trpela — kar je potem krvavo plačala.

Prestolonaslednik Rudolf je tako postal nesrečen in zakrknjen. Nadvsem nedolžno, lepo Štefaniho je zanemarjal in se vedno bolj pogubljal v družbi propadlih žensk. Nazadnje se je zaljubil v šestnajstletno romunsko baronico Mary Vetsero. Ta se mu je vdala na prigovarjanje stremuške matere. Rudolf ni mogel več splavati iz vrtince.

Tako je prišlo 30. januarja 1889 do »žaloi gre v Mayerlingu«. V tem lovskem gradiču so našli prestolonaslednika in baronico, oba ustreljena. Ko so materi Elizabeti sporočili smrt, je vsa blede vzkliknila: »Veliki Jehova je strašen, kadar udari, zlomi!«

Cesarja je pa najbolj skrbelo, kako bi prikrikl strašno sramoto, ki je padla nad Habsburgovce. Uradna »Wiener Zeitung« je prinesla poročilo, da se je Rudolfu zmešalo. Po Dunaju pa se je za hrbtom policije marsikaj šušljalo. Med drugim tudi to, da je bila Vetsera — nezakonska hči Franca Jožefa. Ko je Rudolf to zvedel, da je ustrelil sebe in — sestro. O, kako se je strašna usoda pletla... Drugi so spet dolžili cesarja in vlado, da so cesarjeviča iz političnih razlogov spravili s poti.

Zadnja skrivnost je pa prišla letos na dan. V poslednjih trenutkih pred smrtjo je Rudolf napisal, da mora v smrt zaradi »ameriškega dvoboja«. Zapeljal da je hčer grofa Auersperga. Grof je grozil z razkritjem pri cesarju. Rudolf ga je pa preprosil za častni dvo boj: kdor potegne črno kroglo, se mora v šestih mesecih sam usmrtiti. Črno je potegnil Rudolf in po določeni dobi je svojo nesrečno dolžnost izpolnil. Kaj pa s smrtjo Vetsero? To skrivnost je odnesel s seboj v grob.

Karloči se je zmedla pamet, ko so evropski vladarji pustili njenega moža tako nesrečno umreti. Tudi Elizabeto je zadela skoro enaka usoda, ko je zvedela za nečastno sinovo smrt. Hotela je priti skrivnosti do dna. Ker ni mogla zvedeti resni-

ce na tem svetu, se je vdala spiritizmu, da bi na ta način prišla v stik z mrtvim edin-
cem.

MED MRLIČI

Hodila je skrivaj k spiritističnim sejam, kjer so klicali duhove rajnih nazaj. Toda duh umorjenega se ni oglasil. Zato se je cesarica odločila za zadnji korak.

Zvečer, 9. februarja, se je kot po navadi umaknila v svoje sobane k počitku. Odpustila je dvorne dame. Komaj je odbilo deveto, se je skrivaj oblekla, si nadela gost, črn pajčolan in ušla skozi skrivna vrata iz dvora v cestni vrvež Dunaja. Prvega izvoščka, ki ga je srečala, je ustavila in mu naročila, naj jo pelje h kapucinskemu samostanu na Novi trg. Tam so še danes temne, podzemeljske grobnice nekoč mogočnih Habsburžanov. Krste so takrat še ležale razmetane sem in tja. Ob stenah so se rezale gole lobanje in po kotih so trohnele kosti bogve katerih prednikov. V to globoko trohno so zanesli tudi krsto z Rudolfom. Elizabeta si ni nikoli upala stopiti v grobnico, ker ni prenesla pogleda na minljivost posvetne slave. Tu in tam je kak redovnik ob trepetajočem svitu lojenke molil očenaš za pokoj oblastnih vladarjev. Počastno in strahotno je od obokanih sten odmeval šepet.

Nocoj je pa žalostna mati čutila, da jo taje klic vleče v vlažno grobnico in da se ji bo Rudolf prikazal.

Čudno je spreletelo brata kapucina vrtarja, ko je v pozni nočni uri pozvonilo na porti. Zarožljajo ključi in zapahi in na vratih se pojavi visoka vsa v črno zavita ženska postava. Dvigne pajčolan in preprosto reče: »Sem cesarica, peljite me tja, kjer je moj sin.« Ponižni brat, ves zmeden, brž pokliče patra gvardijana, ki spozna visoko gospo. Takoj ukaže postaviti nekaj sveč h cesarjevičevi krsti.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Milko Bambič razstavlja

Končno se ljubiteljem likovne umetnosti nudi prilika spoznati slikarski razvoj Milka Bambiča, ki na pritisk prijateljev razstavlja v domačem kraju, v novi stavbi na Stadionu 1. maja. Bambič je že kot sedmošolec razstavil v Idriji (olja, akvarele in ciklus kompozicij iz Jurčičevega »Tugomerja«) in kmalu nato stopil v slovensko javnost kot ilustrator »Novega Roda«, v italijansko pa z litografijami razkošne izdaje Regentovega prevoda »Hlapca Jernejca«. Do svojega prisilnega odhoda v Jugoslavijo je na Primorskem prevladoval kot ilustrator. Toliko za uvod, ker to obdobje ni prikazano na razstavi.

Na njej se Bambič predstavi šele z 1930. letom v borbeni reviji »Samoodnost« kot jekel karikaturnist slovenskih kulturnih razmer. Te drzne risbe je katoliški dnevnik »Slovenec« označil kot najboljše doletanje satirične risbe. Naslednje delo je olje »Najdenček« iz 1932. leta, ki kaže, da je slikar veliko občeval z mojstrom našega impresionizma Jakopičem; v »Cvetlicah« iz naslednjega leta pa se je od njega barvno oddaljil. V treh aktih iz 1935. leta je gotovo dosegel višek v svojevistični napol-impresionistični obdelavi. Toda od tedaj opazimo vrzel v oljih, ker Bambič, kateremu so v Ljubljani uničili atelje, ni našel v Trstu primernih naročil. Zato je iz teh let razstavil le 12 z mojstrsko lahkoto izdelanih portretov otrok in beračev v rdeči in se-

M. Bambič »Tlak« (olje)

pija kredi ter še 6 pastelov cvetlic. Bambič je dober kolorist in ima izreden čut za ravnovesje črt in ploskev, kar prihaja do polnega izraza zlasti v omenjenih delih. Vse do 48. leta se v njegovih slikah opaža močna barvitost in resničnemu gledanju odgovarjajoča risba; po tem letu pa se začneja razkrajati v modernizem. Povojno obdobje s svojimi socialnimi pretresi je vtisnilo temni pečat tudi njegovi umetnosti. Ne zanima ga več lepota in barvitost človeka, ki mu je bil vedno glavni predmet. Zanima ga edino podati občutje bede in zapuščenosti nesrečnih ljudi, kar se mu docela posreči zlasti v mnogih perorisbah. Zadevna olja so mrka in siva. Potrebno barvno sproščenost je iskal in našel v malih kraških pokrajinah, kjer izstopata sicer le kak grm in kamenje, vendar te učinkujejo zelo intimno kot okras za mala moderna stanovanja.

Dalje se nam Bambič na razstavi pokaže kot mladinski pisatelj z bogato domišljijo in risar v slika-

nici »Kralj Honolulu«, kateri je napisal tudi posrečeno italijansko verzificirano prozo, ter v »Fiziolčih«, dogodivščini poosebljenih fiziolčkov. Razstavlja tudi nekaj barvnih slik izmed osemdesetih ilustracij Drugega berila, ki je po slikah pri nas do danes najlepša čitanka in menda petdeseta knjiga, ki jo je ilustriral. Risba je sploh Bambičeva močna stran. Njegov odnos do risanja se kaže tudi v duhoviti iznajdbi avtomatskega svinčnika, ki briše, ne da bi ga obračali. Razstavljenih je več vzorcev in tudi lastnoročno narejen stroj za izdelavo svinčnikovih mehanizmov.

Iz razstave je razvidno, da je Bambič v svojem delovanju zelo mnogostranski. Mimogrede naj pomenimo, da obvlada devet jezikov. Ta njegova mnogostranskost je tudi razlog, da ni našel časa, da bi svojo umetniško osebnost z rednim prirejanjem razstav pravilneje osvetlil naši javnosti, kot to delajo ostali naši slikarji. Kljub svoji oddaljenosti iz mesta se res izplača ogledati razstavo, ki bo odprta do nedelje zvečer.

S. C.

Kulturne vesti

Orkester Slovenske filharmonije iz Ljubljane bo z akademskim pevskim zborom »Brankom Kršmanovičem« iz Beograda gostoval v Italiji in Zahodni Nemčiji. Zbor Slovenske filharmonije bo nastopil v Bolgariji. Zbor in orkester skupaj pa bosta najbrž priredila nekaj koncertov tudi v Vzhodni Nemčiji, Sovjetski zvezi in Turčiji.

Na letošnjem mednarodnem sejmu knjig, ki bil v začetku oktobra v Frankfurtu na Maini, je prvič sodelovala tudi Jugoslavija. Na razstavi je bilo nad 48 tisoč knjig, med njimi 12 tisoč novih. Jugoslavijo so zastopali Jugoslovanski leksikografski zavod, Založniško podjetje in Znanstvena knjižnica Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti. Jugoslovanska razstavljenata dela so bila po vsebini in zunanji opremi zgledna.

Pred nedavnim so v ljubljanski delavnici Triglav-filma dokončali kratki film Življenje velenjskih rudarjev. Delo, ki sta ga režirala Metod in Milka Badjura, pripoveduje o življenju rudarjev v Velenju, o njihovem delu ter o razvoju rudnika do današnjih dni.

Boris Pahor:

Vila ob jezeru

Ze pred nekaj časa je izšla pri podjetni mladji založbi »Obzorja« v Mariboru nova knjiga našega tržaškega pisatelja Borisa Pahorja »Vila ob jezeru«. To je krajši roman — literarna zvrst, ki je doma bolj v romanskih deželah, zlasti v Italiji in Franciji. Pahor jo je uvedel zdaj v slovensko slovstvo, pri čemer seveda ne gre samo za dolžino romana, ampak predvsem za njegovo literarno obliko in slog.

Roman pravzaprav ni novo, čisto izvirno Pahorjevo delo, ampak je le razširjen v roman svojo znano novelo »Laneni kosmiči v laseh«, ki je svoj čas izhajala v tržaški reviji »Razgleda«. Reči moram, da se mu je to dobro posrečilo in da je zgodba v obliki romana precej pridobila na umetniški vrednosti in prikupnosti, ker jo je Pahor obogatil z nešteti majhnimi domisleki, liričnimi opisi, dvogovori, z barvitejšim opisom okolja in drugimi umetniškimi pripomočki. Žal pa mi je za prvotni naslov, ker je ime »Laneni kosmiči v laseh« mnogo bolj odgovarjalo vsebini romana kot pa sedanji, nekam blede, neizraziti in presplošni »Vila ob jezeru«, ki se niti ne nanaša več na glavno osebo v romanu, na mlado italijansko delavko ob Gardskem jezeru, kjer se zgodba dogaja, ampak na Mussolinijevo vilo, ki stoji tam ob bregu jezera.

Vsebina romana je na kratko takale: Mlad slovenski intelektualca iz Trsta, Mirko Godina, gre po vojni v kraj ob Gardskem jezeru, kjer je služil vojake, in obišče tudi svojo tamkajšnjo nekdanjo gosposidino. Pri tem spozna njeno mlajšo hčerko, ki je še ni imel priložnosti videti, ker je živela nekje drugje. Fant in dekle — ki dela v neki tekstilni tovarni — si postaneta po prvih zafrkljivkah takoj simpatična in preživita ves dan skupaj na sprehodu v okolici jezera. Pri tem se pogovarjata o svojem življenju in ugotovita, da je bilo skoro v celoti

povezano z Mussolinijevim imenom. Postava tega človeka je ves čas zasenčevala njuno mladost. Toda medtem ko se je Mirko Godina kot slovenski fant znal zgodaj upreti njeni mrzli, zlobni moči, ji je dekle podleglo in na sprehodu proti nekdanji Mussolinijevi vili mu to tudi odkrito in nedolžno prizna. Se vedno vidi v mrtvem nastitniku velikega človeka kakor njena mati in toliko drugih. Fant jo prepričuje in se trudi, da bi iztrgal njeno mlado, pošteno srce in dušo iz krempljev mrtvega tirana in to se mu končno tudi posreči. Seveda pa roman nikakor ni političen, taka je le njegova idejna, miselna vsebina. Dejansko je poln poezije in lirčnih opisov, poln živahnih ljubezenskih in igrih dvogovorov, ki nimajo nič skupnega s politiko; v njem ne najdemo političnih gesel in fraz kot v tolikih drugih literarnih delih zadnjega časa, a prav zato je idejno resnično prepričljiv in napreden.

S tem svojim romanom je Pahor potrdil, da je eden najboljših, miselno najbolj zdravih in umetniško najbolj nadarjenih mlajših slovenskih pripovednikov in tudi eden najbolj izvirnih. S to knjigo je ustvaril vedro, drobno, a kvalitetno delo, boljše kot večina tistega, kar je izšlo zadnjih nekaj let na Slovenskem izvirnega. Skoda le, da ni očistil knjige še nekaterih banalnih mest, kot jih je najti n. pr. v dvogovoru na pokopališču.

Presenetil nas je tudi v jezikovnem pogledu. Od časa »Mojega tržaškega naslova« si je jezik in slog zelo izboljšal, da ga je zdaj res prijetno brati.

Skoda le, da je konec dela nekam blede in nejasen.

Po tej Pahorjevi knjigi še tem teže pričakujemo izid njegovega naslednjega, obsežnejšega romana, katerega rokopis je bil nedavno nagrajen. M. Z.

VZGOJNI KOTIČEK

Šola molččnosti

Eno najboljših sredstev samopremagovanja je brez dvoma molčljivost. Kako so že v starem veku smatrali molk za šolo duhovne krepitve človeka, nam pričajo grški modreci Pitagorejci, ki so od svojih učencev zahtevali, da se morajo več let vaditi v — molčanju.

Vsak človek je tako ustvarjen, da bi na napade najraje takoj odgovoril z glasnim ugovarjanjem ter si »pošteno privoščil« nasprotnika. Če namesto tega molči, je to zmaga njegovega duha nad prirodnimi nagoni in nagajenji.

Svoje vaje začni s tem, da se naučš poslušati mirno in s simpatijo tebi nasprotno mnenje, ne da bi nanje takoj razburjeno odgovarjal. To pa ne zato, da bi večno molčal, temveč da bi mirno premislil nazore nasprotnika ter jih lahko pozneje s tem večjo močjo in prepričljivostjo izpodbil. Kako bi mogel to doseči, če bi se ne vežbal v mirnem poslušanju tebi nasprotnega mišljenja?

Kdor ne zna poslušati, ne da bi takoj odgovoril, se ne bo nikoli osvobodil svoje enostranosti in se-

bičnosti ter je nesposoben, da bi res učinkovito prepričal in zavnil nasprotnika.

Posebno važno je, da se vadiš v takto zvani diskretnosti, to se pravi, da brezpogojno molčiš o skrivnostih, ki ti jih je kdo zaupal, ali o stvareh, ki bi lahko bližnjega spravile v zadrego, mu škodovala ali ga postavile v slabo luč. Ni noben slučaj, da imamo brezpogojno zaupanje samo do ljudi, o katerih vemo, da znajo molčati, zakaj le taki so dokazali, da imajo sebe v oblasti, da so duhovno vzgojeni, moralno trdni in zanesljivi.

V molčljivosti se najbolje vadiš s tem, da ne čakáš na priliko, ko lahko zamolčiš zaupano ti skrivnost, temveč tudi s tem, da od časa do časa poskušaš ne govoriti o stvari, ki ti gori na jeziku, četudi bi jo lahko brez škode povedal. Potrudi se in požri novico ali besedo, čeprav ti silijo iz grla. Pojdi brez usmiljenja v boj proti svoji klepetavosti in gostobesednosti in ogibaj se govorenja o zasebnem življenju bližnjega. Le tako postaneš resen in discipliniran človek, kateremu vsi zaupajo, se nanj zanesajo in ga spoštujejo.

V Jakopičevem paviljonu v Ljubljani razstavlja slovenski likovni umetnik Ferdo Mayer. Vsa razstavljenata dela so olja in kipi. Mayerjevo glavno izrazno sredstvo so barve. Z njimi ne označuje samo zupanjosti, temveč tudi notranja razpoloženja. Poleg krepkih barv, od katerih mu je najljubša rdeča, ima Mayer tudi drzne in močne zamahe.

GOSPODARSTVO

MED - hranilo in zdravilo

Že v prastari dobi je bil med visoko cenjen in zelo zgodaj se je razvil — četudi zelo primitivno — čebelarstvo; saj so našli upodobljeno čebelo in panj na staroegipčanskih vrezninah, ki izvirajo iz dobe 3600 let pred Kristusom. Sploh je bil med glavno sladilo vse do srednjega veka, ko se je pojavil trsni sladkor in pozneje sladkor iz sladkorne pese. Zaradi sladkorja je bil med potisnjen nekako v ozadje, a s tem ni izgubil svoje vrednosti. V zadnjem času celo opazamo, da se zopet uveljavlja, to pa predvsem zaradi zdravih lastnosti.

MED KOT HRANA

Med se stvari v želodcu čebel iz nektarja, ki ga čebele nabirajo po cvetju. Prvotno je bil ves med namenjen prehrani čebeljih ličink, novega čebeljega zaroda. Sodobni čebelar pa je priučil čebele, da nanašajo med tudi v celice, kjer ni ličink. Prej so si same morale graditi celice, danes jih gradi čebelar. Na razpolago imajo staro ali novo satovje, ki čebelar olajša delo, a zato jim čebelar odvzame medu.

V splošnem vsebuje med 74 do 82% raznih sladkorjev, in sicer do 10% trsnega sladkorja, do 35% dekstroze in do 40% levuloze. Poleg sladkorja je v medu nekaj beljakovin (do 1%) in nekaj drugih snovi ter 15 do 20% vode.

Ni vsak med enak po sestavini, še manj po barvi, po duhu in okusu. Svetlorumen je med, ki ga čebele nanašajo, ko cveteta lipa in akacija, temnejši in lepše dišeč je med iz travniških cvetlic, najbolj temen, celo skoraj zelenkast je med od ajde in hoje. Slednji včasih celo nekoliko greni in diši po smoli.

Med ima manj sladilne moči kot navadni sladkor, vendar draži in pospešuje tek in ga zato uporabljamo pri slajenju mleka za otroke, namažemo na kruh itd. Med je zelo lahko prebavljiv — saj so ga že čebele prebavile — in vsebuje celo vrsto vitaminov, predvsem iz skupin A, B, C. Vse snovi so v medu v nekem razmerju, ki prija nežnim prebavilom otrok in že izrabljenim starejšim ljudem. Zato je med priporočljiva prehrana za prav mlade in prav stare ljudi, a koristi tudi ostalim.

MED KOT ZDRAVILO

Že iz tega je razvidno, da vsebuje med mnogo zdravih snovi. Posebne zdravilne lastnosti medu pa so naslednje:

1. Kdor boluje na sladkorni bolezen, ne sme uživati navadnega sladkorja, a ga lahko nadomesti z medom.

2. Že naši pradedje so nudili kašljajočim ljudem žajbelj z medom. To so delali po nagonu ali na podlagi izkušenj, niso pa vedeli zakaj. Danes vemo, da med lahko draži sluznice in jih izpodbuja k izločevanju. Med pa ne draži samo sluznic v ustih in v grlu, temveč tudi v prebavilih.

3. Med vpliva zdravilno na jetra in na ledvice. Zato bi ga morali uživati vsi, ki bolujejo na teh velevažnih organih. Sodijo, da ugodni vpliv na jetra in ledvice prihaja od železa, ki se nahaja med sestavinami medu.

4. Za prebavilne organe je med tudi raz-

kužilno sredstvo, ker uniči mnogo bolezenskih bakterij.

Iz teh razlogov zavzema eno najodličnejših mest med naravnimi zdravili, ki jih upošteva ljudsko in živalsko zdravstvo.

Med pa je tudi odlično lepotično sredstvo. Raskava koža na obrazu in rokah se kmalu popravi, postane gladka, če jo namažemo z medom. Tvorijo in bule se prej razpustijo in rane se prej zacelijo, če jih namažemo z medom ali z medom in testom iz lanene moke.

Vse te in še druge lastnosti pa ima samo pristen med, nabran v naravi. Samo ta vsebuje spojino jutranje hladilne rose in žarkov žgočega sonca, vonjave cvetočih travnikov in zelenih gozdov.

Na žalost med v trgovini ni vedno pristen. Prepogosto je ponarejen s sladkornim sirupom in melaso iz sladkorne pese. Prav je, da nadzorna oblastva kaznujejo vse ponarejevalce.

SORTE JABOLK IN HRUŠK V JUŽNEM TIROLU

V južnem Tirolu pridelajo letno nekaj nad 2 milijona q jabolk in hrušk, kar znaša ka-

kih 6 do 7 milijard lir. Od te količine je približno 85% jabolk in 15% hrušk.

JABOLKA

Med jabolkami daleč prednjači domača sorta »Kalterer« Böhmer (Rosa di Caldarro), ki predstavlja skoraj eno tretjino vseh dreves. Sledi sorta »Gravenstein« s 17%, šampanjska reneta s 13%, zimska zlata parmena s 7%, »Morgenduft« (Rome Beauty) s 6% in kanadska reneta s 4% dreves. Redkejših sort je še kakih 100.

V najnovejših nasadih je mnogo ameriških sort, predvsem iz družin Delicieux in Winesap.

HRUŠKE

Skoraj vsako drugo hruškovo drevo je vijljamovka-vrtolanjka. Zavzema 48% vseh dreves. Daleč za to sledita s po 12% »cesar Aleksander« in maslenka »Hardepont« z 8% moškata. Nobena ostalih sort, katerih je nad 100, ne doseže 5% dreves.

PRISPEVKI ZA ŽIVINOREJCE NA GORISKEM

Kmetijsko nadzorništvo (v ulici Duca D'Aosta) poziva živinorejce, naj najkasneje do 15. novembra vložijo prošnjo za nakup junic in krav izbrane fur-lanske rjave pasme. Država daje 25 odstotkov prispevka k nakupni ceni. Vložite prošnjo čimprej, ker nadzorništvo razpolaga le z določenim zneskom za prispevke. Kdor želi podrobnejše pojasnil, jih lahko dobi pri omenjenem uradu.

Sportni pregled

NOGOMET

V nedeljo so jo po Avstriji hudo izkupili kar v treh tekmah. V Budimpešti je njihova nogometna reprezentanca izgubila z Madžarsko kar s 6:1. Največ zasluga za sijajno zmago ima madžarski napad, ki je pod vodstvom Puškasa zaigral boljše kot v prejšnjih tekmah in je predstavljal stalno nevarnost za avstrijsko mrežo. Najboljši igralec je bil Csibor. Avstriji so pokazali zelo povprečno igranje, dobro je igral le Hanappi. Splošno mnenje je, da je Madžarska igrala tako dobro kot lani na svetovnem prvenstvu v Švici, ko jo je ves svet občudoval. Tekmo je gledal tudi dr. Foni, trener italijanske reprezentance, in je dejal, da ima vtis, da so se Madžari celo precej izboljšali. Če se vrne v moštvo še srednji krilec Lorant, se bodo prihodnji mesec znašli vazzurici pred izredno močnim nasprotnikom.

Pred tekmo A moštev so se poskusili tudi mladinci obeh narodov. Tudi tu so zmagali Madžari, in sicer z 9:0, kar je za Avstrijo še hujši poraz kot pa 6:1 v prvem moštvu. Tudi na Dunaju je izgubilo avstrijsko B moštvo proti madžarskemu s 5:2.

Holandska reprezentanca je v Rotterdamu igrala neodločeno z Belgijo (2:2), pravtako Švedska v Kopenhagnu z Dansko (3:3). Za poslednjo tekmo je vladalo izredno zanimanje, kajti do sedaj je bilo med Švedi in Danci že 55 srečanj. Švedska je zmagala 24 krat, Danska 24 krat, 7 krat pa je bil izid neodločen. Tudi v tej tekmi se torej še ni pokazalo, kdo je boljši!

V tekmah za italijansko prvenstvo I lige ni bilo hudih presenečenj. Na čelu lestvice sta sedaj Inter in Fiorentina, medtem ko je lanski državni prvak Milan že na 7. mestu, tržaško moštvo pa si s Padovo deli predzadnje mesto.

V Jugoslaviji je z zmago nad Dinamom zasedel prvo mesto v lestvici Partizan, na drugem mestu je Crvena zvezda, Hajduk pa je prav tako kot Milan na sedmem mestu.

Jugoslovani so premagali Irsko s 4:1. Prvi gol je z enajstmetrovke zabil Milutinović, pozneje je pa spravil v vrata še 2 žogi. Enega je pa poslal v mrežo Veselinović. Milutinović se že močno približuje Vukasovi igralški slavi, čeprav je zelo mlad.

ATLETIKA

V Freiburgu so Nemci premagali Italijane s 124-74 točkami. Iz tega izida vidimo, da so Nemci v atletiki na dostojni višini v Evropi. Zaradi oblač-

nega vremena in precejšnjega mraza pa niso bili doseženi pomembnejši rezultati. Staremu Consoliniu, bivšemu svetovnemu prvaku, se je zopet posrečilo, da je zalučal disk preko 54 m daleč, in sicer na 54,17 metrov.

Na tekmovalju v Manchesteru je evropski prvak v metu diska Merta (CSR) izboljšal svoj prejšnji rekord za 22 cm. Novi rekord je 56,69 m.

V skoku v daljino je Slovenka Draga Stamejčičeva postavila v Ljubljani nov državni rekord. Skočila je 5,68 m in postala tako kandidat za olimpijske igre.

DVIGANJE UTEŽI

V Münchnu na Bavarskem se je v ponedeljek zaključilo svetovno prvenstvo v dviganju uteži. Udeležili so se ga tudi jugoslovanski in italijanski tekmovalci, a niso imeli posebnih uspehov. Zmagovalci so bili Rusi, ki so razen v srednji, v poltežki in težki kategoriji, zmagali povsod in skoraj v vseh disciplinah postavili nove svetovne rekorde. V navedenih treh kategorijah so zmagali Amerikanci. V srednji kategoriji je bil prvi Pet George, ki je jugoslovanskega porekla. Absolutni rekord je dosegel 22-letni Američan Paul Anderson, ki je kar za 24 kg izboljšal prejšnji svetovni rekord. Njegov uspeh je: 512,5 kg (185, 145, 182,5). To je najtežje breme, ki ga je doslej dvignil človek po pravilih dviganja uteži. Zmagovalec je pa tudi sam precej težak. Tehta namreč 164,5 kg!

ODBOJKA

Mariborski Branik si je osvojil državno prvenstvo v odbojki. Mesto Maribor je imelo vedno izredno dobre odbojkaše, vendar so le redke njegove igralce uvrstili v državno reprezentanco, najbrž zato, ker so bili Slovenci in ne Srbi. Upajmo, da bodo vsaj od sedaj igralci Branika zastopali državo na mednarodnih tekmah.

SAH

V 9. kolu turnirja kandidatov v Moskvi je Jugoslovanka Lazarevičeva doživela svoj prvi poraz. Kljub temu je ostala še vedno na prvem mestu s 7 točkami, sledi ji Volpert, Greser, Keler s 6 itd. Skupno je 20 igralcev. Upajmo, da ta poraz ne bo zmedel Lazarevičeve.

Lep uspeh je dosegel v La Speziji slovenski osmošolec Lasković Josip, ki je zasedel prvo mesto na turnirju 21 kandidatov za italijansko prvenstvo. S to zmago si je pridobil naslov mojstrskega kandidata in pravico do igranja na državnem prvenstvenem turnirju. Če si še na tem pripori polovico iger, bo slovenska realna gimnazija v Trstu imela prvič, od kar obstoja, italijanskega šahovskega mojstra.

O. B.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

št. 35

Tarzan, kralj džungle

Jane je stopila k Tarzanu in mu mehko položila roko na komolec. »Najbrž sanjam«, je dejala, »in ko se zbudim, bo strašni nož prebodel moje srce. Samo še enkrat me poljubi, preden ugasnejo moje sanje.« Tarzan jo je vzel v naročje in jo poljubil.

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Nekaj časa sta oba molčala v prečudni sreči, ki ju je bila obsla. Preteklost je bila pozabljena — bodočnost pa ni bila njuna. A sedanost, oh, to sta imela. Nihče jima je ni mogel vzeti. Jane je pretrgala sladki molk.

Obsula ga je z vprašanji. Tarzan ji je opisal svoje življenje: kako je bil postal iz omikanega Parižana divji vazirski vojščak in iz vazirskega vojščaka zver, kot je bil vzgojen. Ko je končal, se je zastrel vanjo, kakor da bi čakal sodbe.

Nato je tiho dejal »Pozabila sva tvojega soproga.« Jane ga je pogledala. »Nisem poročena, niti ne more biti več govora o tem, da bi izpolnila blazno obljubo.« Povedala mu je vse, kar se je bilo zgodilo, odkar se je bil poslovil od nje.

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Tisti večer je Tarzan zgradil visoko v vejah drevesa majhno kolibo. Tu je spalo izmučeno dekle. Pod njo se je zvil bel divjak v klopčič še v spanju pripravljen, da jo brani. Pot proti obali je trajala več dni. Če se je dalo, sta se držala za roke.

Se večkrat jo je pa vzel na si'ne roke in jo kakor peresce nosil s seboj po zeleni višavi. Bila sta srečna. Zadnji dan, preden sta prišla do obale, je Tarzan začutil vonj po ljudeh. Posvaril jo je, naj bo previdna, ker je v džungli malo prijateljev.

Guy De Maupassant

Nakit

Bila je ena izmed tistih nežnih in očarljivih deklet, ki se le po pomoti usode rodijo v uradniških družinah. Ni imela niti dote niti upanja, da bi jo spoznal, izbral, vzljudil in poročil bogat ter plemenit človek, zato je pač poročila majhnega uradnika iz prosvetnega ministrstva.

Bila je preprosta, brez lišpa, vendar se je čutila nesrečno, kakor da bi bila razredno ponižana, kajti ženske ne poznajo niti razredov niti ras, njihova lepota in milina jim odtehtata poreklo in položaj. Prirojena ostroumnost, nagonsko zanesljiv okus in prožnost duha so njihova edina hierarhija, zato so dekleta iz ljudstva enakovredna visokorodnim gospem.

Bilo ji je težko, kajti čutila se je rojeno za lepo in udobno življenje. Trpela je zaradi revnega stanovanja, zaradi golih zidov, zaradi obrabljenih stolov in zaradi grdih prevlek. Mučilo jo je vse to, česar kaka druga ženska njenega družbenega položaja ne bi niti opazila. Pogled na majhno Bretonko, ki ji je opravljala skromna gospodinjska dela, jo je polnil z brezupno tegobo in brezumnim poželenjem. Želela si je tihe, z orientalskimi preprogami prevlečene predsobe, ki jo razsvetljujejo visoki bronasti svečniki in ki v njenih širokih naslanjačih sedita dva postavna služabnika v hlačah preko kolena, malce zaspana od težke toplote, ki jo daje

ogrevalna naprava. Potem pa si je želela prostorne, s staro svilo preoblečene sprejemnice, dragocenega pohištva z neprecenljivimi rezbarijami, želela si je majhnih, pristrčnih in nadišavljenih salončkov, ki so pripravljeni za kramljanje ob popoldanskem čaju, ko se zberejo najbližji prijatelji in znani ter iskreni možje, ki je njihova pozornost ženskam tako mila in draga.

Kadar koli je pri kosilu sedla svojemu možu nasproti za okroglo mizico, pokrito s tri dni starim prtom, in je mož dvignil pokrov sklade za juho ter pri tem navdušeno izjavil: »O, kako slastna mesna juha, nič boljšega ni na svetu...«, je zasanjala o irmitnih kosilih, o bleščečem srebrnem priboru, o velikih preprogah, ki pokrivajo zidove s starodavno oblečenimi ljudmi in s čudovitimi ptiči sredi pravljicega gozda, zasanjala je o izbranih jedilih, ki jih ponujajo v čudovitih posodah, o šepetaje izgovorjenih udvorljivostih, ki gostje nanje odgovarjajo s skrivnostnim nasmeškom, medtem ko zauživajo rožnato meso potočne postrvi ali jerebično krilo.

Ni imela niti lepih oblek niti nakita, nič. In vendar je hrepela za vsem tem, dobro je vedela, da bi ji pristajalo. Koprnela je za tem, da bi ugajala in bila očarljiva, da bi jo zavidali in hlepeli po njej.

Imela je bogato prijateljico, sošolko iz samostana. Kadar koli se je bila vrnila od nje, je sklenila, da je ne bo več obiskala, kajti po vsakem obisku je trpela, cele dneve so ji silile solze v oči, od žalostne nemoči in tesnobe obupa.

RADIO TRST A

Nedelja, 23. oktobra ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; Irena Klakočar: Bela dolina; 13.30 Glasba po željah; 16.56 Poje zbor Slovenske filharmonije; 18. Brahms: Koncert za klavir in orkester; 20.30 Bellini: Norma, opera v dveh dejanjih.

Ponedeljek, 24. oktobra ob: 12.55 Domači odmevi; 19.15 Mamica pripoveduje; 20.30 Pevski duet in harmonika; 21.00 Okno v svet; 22.00 Iz italijanske književnosti in umetnosti; 22.15 Beethoven: Simfonija št. 3.

Torek, 25. oktobra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.40 Koncert basista Jovana Antiča; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Slovenske pesmi; 21.00 Radijski oder: Janko Kersnik: Ciklami, igra v treh dejanjih.

Sreda, 26. oktobra ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 18.30 Z začarane police; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Vokalni tercet »Metuljček«; 21.15 Stavki iz Smetanove opere »Prodana nevesta«; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti.

Četrtek, 27. oktobra ob: 18.00 Vieniavski: Koncert za violino št. 2; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Slovenski motivi; 21.00 Dramatizirana zgodba: Wagner-Gruenfeld-Beličič: Somrak bogov; 22.30 Liszt: Madžarska fantazija.

Petek, 28. oktobra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Sola in vzgoja; 20.30 Poje zbor s Proseka; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 21.30 Vokalni kvintet; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti; 22.35 Grieg: Norveški plesi.

Sobota, 29. oktobra ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 14.45 Ritmični orkester Swinging Brothers; 15.30 Pogovor z ženo; 16.15 Kavarniški koncert orkestra Carla Pacchiorija; 18.20 Glazunov: Simfonija št. 4; 20.30 Poje zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Lehar: Luksemburški grof, operela v treh dejanjih; 21.50 Dvorakovi slovanski plesi.

DROBNE VESTI**Iz Trsta****OBMEJNI PROMET**

Tržaška kvestura je do 15. oktobra prejela 19.907 prošelj za obmejne prepustnice. Italijanska oblastva so doslej odposlala Jugo lovanom v podpis 13.480 prepustnic od katerih je bilo potrjenih 10.332. Italijani so prejeli v podpis 6078 prepustnic, od katerih so Jugoslovanom dostavili ugodno rešenih 4543.

V obmejnem pasu ima skoraj 15 tisoč oseb prepustnice. Obmejni promet čedalje bolj narašča.

OGLED MIRAMARA

Miramarski grad si lahko ogledaš vsak dan, in sicer: Ob nedeljah in praznikih od 9. do 12. ure. Ob delavnikih pa od 9. do 13. in od 14. do 17. ure.

Miramarski park je odprt vsak dan od 8.30 do mraka.

Iz Gorice**PREPOVEDANO JE TOČITI MOST**

Goriško županstvo razglašja, da je do 22. oktobra prepovedano točiti most raznih vrst. Kdor se pregreši proti temu, bo kaznovan po zakonitih predpisih.

VOZNI RED AVTOBUSOV V OBMEJNEM PASU

Ribijski avtobusi vozijo po naslednjem redu:

Proga Gorica - Nova Gorica - Solkan: ob delavnikih ob 7. uri in 18. uri. Ob nedeljah in praznikih pa ob 15. uri in 19. uri.

Proga Solkan - Nova Gorica - Gorica: ob delavnikih ob 8. uri in 19. uri. Ob nedeljah in praznikih pa ob 16. uri in 20. uri.

Proga Gorica - Sempeter - Vrtojba: ob delavnikih ob 9. in 14. uri.

Proga Vrtojba - Sempeter - Gorica: ob delavnikih ob 9.30 in 17. uri. Ob nedeljah in praznikih avtobus ne vozi.

Proga Gorica - Steverjan - Medana: ob 6.45, 12.30 in 17. uri.

Proga Medana - Steverjan - Gorica: ob 8., 13.30 in 18. uri.

Proga Trbiž - Bovec - Tolmin - Gorica: odhod iz Trbiža ob 6. uri, prihod v Gorico ob 9. uri. Odhod iz Gorice ob 17. uri, prihod v Trbiž ob 20. uri.

Avtobus vozi tudi ob nedeljah in praznikih. Vožnja v eno smer stane 710 lir, oziroma 545 dinarjev.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu

Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

GLASBENA MATICA V TRSTU

PRIREDI, V ČETRTEK
27. OKTOBRA OB 20.30 V DVORANI
STADIONA I. MAJ

JAVNI NASTOP

GOJENCEV GLASBENE SOLE
S SODELOVANJEM DIJAKOV LJUBLJANSKIH
GLASBENIH ŠOL.
NASTOPIJO SOLOPEVCI, PIANISTI, VIOLINISTI,
ČELIST, KLARINETIST, FLAVTIST,
OBOIST TER SOLSKI ORKESTER.

PRIJATELJI MLADINE
SO VLJUDNO VABLJENI.

ZNANA URARNA IN ZLATARNA

M. Šuligoj

GORICA - Ul. Carducci 19
(Gospodna ulica)

Bogata izbira švicarskih ur, moderno in lično izdelana zlatina

Cene zmerne - Popravila z jamstvom

TEDENSKI KOLEDARČEK

23. oktobra, nedelja 21. pob., Severin, Zivka
24. oktobra, ponedeljek Rafael, Blagost
25. oktobra, torek Krizant, Zlatija
26. oktobra, sredo Evarist, Vranica
27. oktobra, četrtek Fermentij, Srebra
28. oktobra, petek Simon in Juda, Mila
29. oktobra, sobota Narcis, Gladimir

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 19. oktobra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	629—631 lir
avstrijski šiling	22,50—23,50 lir
100 dinarjev	65—70 lir
100 francoskih frankov	162—168 lir
funt sterling	1630—1680 lir
nemško marko	146—147 lir
pesos	15—18 lir
zlat	720—724 lir
napoleon	4300—4400 lir

Nekega večera se ji je mož vrnil s sijočim obrazom in držal v roki veliko kuverto.

»Poglej,« se je smehljaj, »tu imam nekaj zate.«

Naglo je raztrgala kuverto in vzela iz nje list, ki so bile na njem natisnjene sledeče besede:

»Prosvetni minister Georges Ramponneau in njegova gospa si štejeta v čast, da moreta gospoda in gospo Loisel vljudno povabiti na večerno prireditev, ki bo v ponedeljek, 18. januarja, v prostorih ministrstva.«

Mož je pričakoval, da se bo močno razveselila, ona pa je z nevoljo vrgla vabilo na mizo ter se našobila:

»Kaj pa naj storim s tem?«

»Ampak, dragica, prepričan sem bil, da te bom razveselil. Nikoli ne odideš nikamor in zdaj se je ponudila taka lepa prilika. Izredno sem se moral potruditi, da sem prišel do vabila. Vsi so se trgali zanj, uradnikom pa jih že tako ne dajo mnogo. Prvovrstno družbo boš spoznala ondi.«

Pogledala ga je z jeznim očesom ter nestrpno rekla:

»Reci mi samo, kaj naj si za to priliko oblečem?«

Na to še ni bil pomislil, zato je rekel:

»Tisto obleko pač, ki hodiš z njo v gledališče. Meni je čedna, res...«

Naprej ni govoril, pogledal jo je in se preplašil. Jokala je, dve veliki solzi sta ji počasi stekli iz očesnih kotov proti ustom. Zajecljal je:

»Kaj pa ti je? Kaj je?«

Storila si je silo in premagala svojo bolečino. Otrla si je vlažna lica in rekla tiho:

»Nič. Le to, da si nimam kaj obleči in da zato ne morem iti na prireditev. Daj vabilo enemu svojih tovarišev, ki ima njegova žena boljše obleke od mene.«

Bil je obupan. Povzel je:

»Poslušaj, Matilda. Koliko pa bi stala obleka, ki bi bila primerna za ta večer in bi ti mogla služiti še za druge prilike, mislim, takale preprosta obleka?«

Pomislila je za nekaj hipov, sestavljala račun in se pri tem ozirala na vsoto, ki jo lahko pove, ne da bi jo skrbni uradnik prekinil s preplašenim vzklikom in se ji zoperstavil s takojšnjim odporom.

Nazadnje se je ojuočila in odgovorila:

»Ne vem natančno, vendar mislim, da bi s štiri sto franki izšla.«

Malce je prebledel, kajti prav to vsoto je imel pripravljeno, da bi si kupil puško in prihodnje poletje napravil z njo nekaj lovskih izletov s prijatelji, ki so v okolici Nanterre po nedeljah streljali na škranjčke.

Vendar je dejal:

»Dobro, dam ti štiri sto frankov. Ti pa glej, da si boš kupila z njimi res nekaj lepega!« (Nadaljevanje)